

VOJKO SENKER

LIBIJSKI KOŠMAR

ZAPISI “ZAMJENIKA POSEBNOG PREDSTAVNIKA”

Zagreb, 2021.

disput

SADRŽAJ

Predgovor	11
Kratice	15
PRVO POGLAVLJE	
LIBIJA	17
Geografski i geopolitički položaj	17
Povijest do dolaska Gadafija na vlast	19
Moamar al-Gadafi: dolazak na vlast, vladanje Libijom, obitelj	25
Prvi potezi novog režima	26
Radikalizacija	28
Gadafijeva vanjska politika	34
Odnosi s arapskim državama	34
Potpora oslobodilačkim i terorističkim organizacijama	35
Odnosi sa zapadnim zemljama	36
Odnosi sa SSSR-om i državama Istočne Europe	38
Odnosi s afričkim zemljama	39
Odnosi s bivšom SFRJ, Republikom Hrvatskom i ostalim državama na prostoru bivše Jugoslavije	40
Razvijanje oružja za masovno uništenje	42
“Novi” Gadafi	43
Gadafijeva obitelj	45
Saif al-Islam al-Gadafi	48

DRUGO POGLAVLJE

GDJE SU TE MILIJARDE?

Moje prve dvije godine u Libiji, u isto vrijeme i posljednje dvije
mirne godine Gadafijeve vlasti 53

Naši prvi mjeseci u Libiji (od dolaska do kraja 2008) 53

2009. – prva cijela godina mandata u Libiji 62

Libija na međunarodnoj sceni 2009. godine 66

Zbivanja u Libiji u 2009. godini 80

Hrvatska i Libija u 2009. 86

2010. – zadnja mirna godina u Libiji 96

Libija i svijet u 2010. 98

Reakcije u Libiji na početak revolucije u Tunisu 111

Zbivanja u Libiji u 2010. 111

Hrvatska i Libija u 2010. 114

Premijerka Jadranka Kosor u Tripoliju na proslavi 41. godišnjice
revolucije Al-Fatah (1-2. rujna 2010) 120

Prezentacija libijskih građevinskih projekata u Hrvatskoj
gospodarskoj komori u Zagrebu 11. listopada 2010. 124

Predsjednik Ivo Josipović na sastanku na vrhu Afrike
i Europske unije u Tripoliju 125

Siječanj i prva polovica veljače 2011. (do početka revolucije) 132

TREĆE POGLAVLJE

PROSVJEDI U BENGAZIJU 15. I 17. VELJAČE

Početak libijske revolucije ili početak kraja Libije? 143

Sadi al-Gadafi: Tata, gotovo je. Izgubili smo Bengazi 148

Prve reakcije u svijetu 157

ČETVRTO POGLAVLJE

KORAK DO PAKLA

Evakuacije naših državljana iz Libije, veljača 2011. 163

PETO POGLAVLJE

ZADNJI DANI VELJAČE I OŽUJAK 2011,

PRIVREMENO ZATVARANJE VELEPOSLANSTVA

I POVRATAK U DOMOVINU 179

ŠESTO POGLAVLJE	
TRI MJESECA BORAVKA "PRIVREMENO POVUČENOG DIPLOMATA" U ZAGREBU, STANJE U LIBIJI NAKON MOG ODLASKA I KONTAKTI S LIBIJCIMA	205
Stanje u Libiji nakon mog odlaska	205
SEDMO POGLAVLJE	
LJETO 2011.	
Tajne misije "zamjenika posebnog predstavnika" Republike Hrvatske u Bengaziju	217
Pripreme	217
Tunis, 8-11. lipnja, prvi susret s libijskim pobunjenicima	222
Između Tunisa i prvog posjeta Bengaziju	226
Prvi posjet Bengaziju, 26-30. lipnja 2011.	228
Između prvog i drugog puta u Bengazi	243
Druga tajna misija u Bengaziju (28. srpnja – 8. kolovoza 2011)	250
Između druge i treće misije	262
Treći boravak u Bengaziju i povratak u Tripoli	263
OSMO POGLAVLJE	
OD MOG ODLASKA IZ BENGAZIJA U TRIPOLI 27. RUJNA 2011. DO IZBORA 7. SRPNJA 2012.	271
Povratak u Tripoli (27. rujna 2011) i život u njemu	271
Unutarnja zbivanja u Libiji	276
Pripreme za izbore	290
Međunarodni odnosi novih vlasti do izbora, diplomatska aktivnost	291
Odnosi Hrvatske i novih vlasti	295
DEVETO POGLAVLJE	
ZBIVANJA OD IZBORA 7. SRPNJA 2012. DO KRIZE LJETI 2014. I KONAČNOG ODLASKA IZ LIBIJE KRAJEM SRPNJA 2014.	307
Izbori 7. srpnja 2012, konstituiranje parlamenta i izbor vlade	307
Politička i sigurnosna situacija nakon izbora	311
Libija i svijet	325
Moji dani u Tripoliju, odnosi Hrvatske i Libije 2012-2014.	328
Zatvaranje Veleposlanstva i odlazak iz Libije	335

DESETO POGLAVLJE	
BOK, JA SAM IZ TAJNE SLUŽBE	
Sličice iz mojih susreta i poruka koje sam dobivao	337
Bengazi, ljeto 2011.	337
Tripoli, prije i nakon pobune	338
Migranti, vize	344
Zintan	346
Nakon povratka iz Libije	347
JEDANAESTO POGLAVLJE	
SAŽETAK ZBIVANJA U LIBIJI NAKON MOGA KONAČNOG ODLASKA U SRPNJU 2014. DO DANAS	349
Politička situacija i sigurnost	349
Libijski politički sporazum (LPA)	351
Libijski forum političkog dijaloga (LPDF)	354
UMJESTO ZAKLJUČKA	357
Bibliografija	371
Kazalo imena	375
Zahvala	385
O autoru	387

PREDGOVOR

Tiranin koji posjeduje moć uvijek pogoršava, a ne poboljšava prilike u svojoj zemlji... Tiranin nikako ne može ostvariti pravi državni život, jer svoju vlast temelji na silovitoj nepravdi. On ne radi u korist zajednice, nego za svoju osobnu korist i korist svojih pristalica.

Platon (*iz zbirke aforizama mog oca*)

Odlučiti da napišem knjigu o krizi u Libiji nije bilo teško. Radio sam pet i pol godina u toj zemlji, bio svjedokom mnogih zbivanja, stanje u Libiji i danas pratim, a ni pisanje mi nije strano. Izvan svake sumnje, moj mandat u Libiji najzanimljivije je razdoblje moje diplomatske karijere i mislim da je vrijedno da bude zabilježeno. Pitanje s kojim sam se suočio bilo je bih li se trebao ograničiti samo na zapažanja i zbivanja u kojima sam i sâm sudjelovao ili im svjedočio ili bih tomu trebao dodati i malo povijesti i zanimljivih detalja iz libijske vanjske i unutarnje politike te odnosa Hrvatske i Libije. Odlučio sam se za potonji pristup. Koliko sam u tome uspio, neka prosudi čitatelj.

Nisam želio samo bilježiti događaje, već sam se opredijelio za kritički pristup zbivanjima i službenim ocjenama pojedinih zemalja, pa i naše, o događanjima u Libiji, čak i pod cijenu da budem kritičan i prema nekim vlastitim stavovima ili procjenama, posebno iz vremena boravka u Bengaziju ljeti 2011, kada nisam znao sve ono što mislim da sada znam. Također, odlučio sam se iznijeti važne činjenice i podatke o odnosima Hrvatske i Libije prije, tijekom i nakon pobune. Spomenut ću i neke detalje odnosa hrvatske službene politike prema Libiji, pa i saznanja o tome kako su se odnosi na hrvatskoj političkoj sceni reflektirali na postupanje naših državnih tijela i dužnosnika prema Libiji. Neću prešutjeti ni neke činjenice povezane sa mnom, otud i podnaslov knjige.

* * *

Da bi čitatelj mogao bolje razumjeti nevjerojatan slijed događaja od 17. veljače 2011. do konačnog završetka ovog rukopisa, počet ću s nekim povijesno-geopolitičkim či-

njenicama i svojim viđenjem Gadafijeve Libije.¹ No počnimo time kako sam dospio u Libiju i što sam ondje radio.

Cijelu svoju diplomatsku karijeru u neovisnoj Hrvatskoj odradio sam u Ministarstvu vanjskih poslova Republike Hrvatske u svojstvu ugovornog diplomata. Primljen sam u službu u lipnju 1995. kao savjetnik za gospodarske poslove u Veleslanstvu Republike Hrvatske u Ateni, na prijedlog tadašnjeg veleposlanika i danas dragog prijatelja, prof. dr. Ivica Maštruka. Primljen sam, dakle, u svojstvu ugovornog diplomata, “ugovornog za sada, a poslije ćemo vidjeti”, kako mi je rekao tadašnji zamjenik ministra vanjskih poslova dr. Ivo Sanader za svog boravka u Ateni u proljeće 1995. No nikakvu promjenu do kraja mog radnog vijeka nismo vidjeli, što je imalo svojih i dobrih i loših strana. Dobra je strana što sam bio više puta u inozemstvu nego što bih bio da sam bio stalno zaposleni djelatnik te što sam radio i nakon dobne granice za odlazak u mirovinu. Loša je strana što pri kraju svakog mandata u nekom veleslanstvu ne znaš hoćeš li nakon isteka ugovora završiti na ulici ili će biti neki novi ugovor. Loša je strana i to što kao “ugovorac” nikad ne provedeš puno vremena na radu u Ministarstvu, pa ne možeš obavljati neku rukovoditeljsku dužnost, što loše utječe na mogućnost napredovanja. Odmah nakon Atene radio sam četiri godine u Veleslanstvu Republike Hrvatske u Madridu (savjetnik za gospodarstvo 1999-2003). U Zagreb sam se vratio početkom kolovoza 2003. Djeca su odlučila ostatu u Madridu, pa je od tada taj grad bio vrlo česta destinacija mojih, a pogotovo putovanja moje supruge Milice. Nešto manje od godinu dana radio sam u Službi za analitiku na Zrinjvcu, gdje sam uglavnom pisao govore i podsjetnike ministrima (Piculi pa Žužulu). U ljeto 2004. potpisao sam novi ugovor, ponovno za Atenu (ministar savjetnik za političke poslove).

Pred kraj tog drugog mandata u Grčkoj na vidjelo je izišla ona lošija strana ugovornog odnosa. Kad sam u ožujku 2008. telefonski pitao Kadrovski odjel što će biti sa mnom po isteku mandata krajem srpnja, rečeno mi je da, prema propisima, po isteku mandata kao ugovorni djelatnik imam pravo na još jednu kunsku plaću i “poslije toga Ministarstvo prema vama nema nikakvih obveza”. Kad sam zapitao znači li to da sam nakon toga na ulici, s druge strane nije bilo odgovora. Dakle, više od dvije godine prije roka za odlazak u mirovinu umjesto ugovornog prijetio mi je status nezaposlenog. No ipak nisam završio na burzi rada. U svibnju 2008. Grčku je posjetio ministar vanjskih poslova Gordan Jandroković. U jednoj prigodi u lobiju kultnog atenskog hotela “Grande Bretagne” zamolio sam ga za kraći razgovor i iznio mu svoju situaciju. Saslušavši me, odgovorio je da neću završiti na ulici te da će mi za nekoliko dana njegov šef kabineta javiti kako će se to regulirati. Nakon pet dana

¹ Moj boravak u Libiji obuhvatio je nekoliko razdoblja: svjedokom Gadafijeve vladavine bio sam od dolaska u Libiju krajem rujna 2008. pa do prve evakuacije krajem ožujka 2011, ljeti 2011. bio sam nekoliko tjedana u “tajnoj misiji” u središtu revolucije Bengaziju, a od pada Gadafija do druge evakuacije krajem srpnja 2014. živio sam i radio u postgadafijevskoj Libiji.

nazvali su me iz Kabineta ministra i rekli da ministar predlaže Libiju. Status – i dalje ugovorni. Ministar je ispunio obećanje i na tome mu zahvaljujem.

Prije odlaska iz Atene Milica i ja smo na jednom diplomatskom prijemu sreli alžirskog ambasadora Ahmeda Benjaminu, prijatelja iz davnih kubanskih dana. Rekao sam mu da idem na mandat u Libiju, a on mi je uz osmijeh rekao: “Primi moju sućut.” Dobrosusjedska ljubav.

Neposredno prije povratka u Zagreb, ljeti 2008, Milica i ja bili smo na jednoj atenskoj plaži. Blizu nas bila je skupina mlađih ljudi, govorili su arapski, među njima i nekoliko žena koje su na plaži sjedile potpuno odjevene, ni marame nisu skinule. Tako odjevene su se i kupale. Kažem Milici u šali: “Zapamti ovo, viđat ćeš to uskoro u Libiji.”

Početkom kolovoza 2008. Milica i ja vratili smo se našim Passatom iz Atene u Zagreb. Stvari su nam otpremljene brodom u Tripoli. Odradio sam pripreme po programu i prikupio sve potpise, a iskoristio sam i nešto odmora. U *mailu* sinu Igoru 25. rujna napisao sam:

Moje pripreme su na samom kraju. Sutra imam dva zadnja sastanka, onda u ponedjeljak ću posjetiti libijsku ambasadu u Zagrebu da im se predstavim i pokupit ću maminu i moju putovnicu, koje su tamo da nam daju vize. Moram dobiti još avio-karte i pare za prvi mjesec života u Tripoliju. Danas sam se čuo s ambasadorom u Tripoliju i tajnicom, čekaju nas. Putujemo u utorak rano u jutro.

Tako je i bilo, 29. rujna podigao sam dnevnicu, aviokarte i diplomatsku poštu. Otišao sam do libijskog *narodnog ureda* na Gornjem Prekrižju, upoznao se s njihovim diplomatima i preuzeo Miličinu i svoju putovnicu s diplomatskim vizama. Pozdravili smo se s mamom, bratom Borisom i prijateljima, spakirali se i pripremili za odlazak. Odletjeli smo u utorak 30. rujna rano ujutro za Beč i potom letom Austrian Airlinesa za Tripoli.